

KINNITATUD
direktori 01.10.2019
käskkirjaga nr 1-2/10

**ESKU - KAMARI
KOOL**

**ESKU-KAMARI KOOLI
LASTEAIA ÕPPEKAVA**

1. osa Üldsätted

1.1 Esku-Kamari Kooli *lasteaia* (edaspidi: *Lasteaia*) õppekava on õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mis on koostatud riikliku õppekava alusel.

1.2 *Lasteaia* õppekava koostamisest ja arendamisest võtsid osa õpetajad ja lastevanemad.

1.3 *Lasteaia* õppekava läbinule annab Esku-Kamari Kool välja sellekohase õiendi.

1.4 *Lasteaia* õppekavas esitatakse:

1.4.1 lasteasutuse liik ja eripära;

1.4.2 õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti;

1.4.3 õppe- ja kasvatustegevuse korraldus (päevakava koostamise põhimõtted, õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise perioodi pikkus), sealhulgas suveperioodil;

1.4.4 lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;

1.4.5 erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;

1.4.6 lapsevanematega koostöö põhimõtted, sealhulgas korraldus;

1.4.7 õppekava uuendamise ja täiendamise kord.

2. osa Lasteasutuse liik ja eripära

2.1 *Lasteaed* asukohaga Eskus ja Kamaris töötab Eskus 6-klassilise algkooliga ühe asutusena.

2.2 *Lasteaed* on kuni seitsmeaastastele lastele ning vanematele lastele, kelle koolikohustuse täitmine on nõustamiskomisjoni otsusega ühe õppeaasta võrra edasi lükatud.

2.3 *Lasteaialaste* muusika- ja liikumistegevused toimuvad Eskus kooli osa spordi- ja klassiruumides ning muusikaõpetaja on ühine, liikumistegevused viivad läbi rühmaõpetajad. Kamari liikumistegevused viivad läbi rühmaõpetajad kohandatud saalis ja õues. Toitlustamine on korraldatud ühises sööklas, noorematele rühmadele vajadusel rühmaruumides.

2.4 *Lasteaia* ruumid on Eskus 1991. aastal spetsiaalselt selleks ehitatud hoones ja Kamaris korrusmaja ümber ehitatud korterisse 1973. aastal. *Lasteaia* õueala asub kooli õuealaga ühisel alal.

Lasteaia üritused on osaliselt korraldatud ühiselt kooli osaga Eskus ning osaliselt toimuvad eraldi.

2.5 *Kooli* direktor moodustab vastavalt vajadusele söime-, liit- või aiarühmad.

2.6 Rühma registreeritud laste arv *lasteaias* on söimerühmas kuni 14 last, liitrühmas kuni 18 last ning aiarühmas kuni 20 last.

2.7 *Lasteaias* toimub õppe- ja kasvatustegevus eesti keeles.

2.8 *Lasteaia* traditsioonilisteks üritusteks on:

- ◆ esimese koolipäeva aktus Eskus koos kooliga,

- ◆ tervisenädal septembrikuu II nädalal,
- ◆ sügisandide näitus oktoobrikuus,
- ◆ Isadepäev koos isadega novembrikuus,
- ◆ jõulupidu detsembrikuus,
- ◆ Eesti Vabariigi aastapäeva pidulik aktus Eskus koos kooliga ning Kamaris koos Haridusseltsiga veebruarikuus,
- ◆ vastlapäev,
- ◆ perepäev koos kooliga ja külaseltsiga,
- ◆ spordipäev maikuus,
- ◆ matkad,
- ◆ emadepäeva kontsert maikuus,
- ◆ kevadpidu koos lasteaiaga lõpupeoga maikuus,
- ◆ muud üritused vastavalt vanemate soovidele.

2.9 Koostöös Põltsamaa piirkonna lasteaedadega toimuvad ühised näitemängu- ja spordipäevad ning Volbripäeva nõidadepidu. *Lasteaed* osaleb iga-aastaselt maakondlikul tervise- ja ohutuspäeval.

3. osa

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu, lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

3.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti esitatakse seitsmes valdkonnas (edaspidi *valdkond*):

- 1) mina ja keskkond;
- 2) keel ja kõne;
- 3) eesti keel kui teine keel;
- 4) matemaatika;
- 5) kunst;
- 6) muusika;
- 7) liikumine.

3.1.1 Valdkond Mina ja keskkond

3.1.1.1 Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgiks on, et laps:

- 1) mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- 5) väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- 6) märkab nähtusi ja muutusi looduses.

3.1.1.2 Valdkonna *Mina ja keskkond* sisu:

- 1) sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- 2) looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
- 3) tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

3.1.1.3 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel õpetajad:

- 1) valivad valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalsed keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) suunavad last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- 3) lõimivad erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- 4) suunavad last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema;
- 5) suunavad last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

3.1.1.4 Valdkonna *Mina ja keskkond* lapse arengu eeldatavad tulemused

Kuni aastased lapsed	3	3-4 aastased lapsed	4-5 aastased lapsed	5-6 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
1) Teab oma eesnime, vanust ja sugu.	1) Teab oma ees- ja perekonnanime, vanust.	1) Teab oma nime, sugu, vanust, sünnipäeva, välimust, mis talle meeldib teha.	1) Oskab peegelpildi abil ennast detailsemalt kirjeldada, rääkida oma lemmiktegevusest.	1) Tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huvisid jms.	
2) Oskab nimetada pereliikmeid: ema, isa, õde ja vend.	2) Teab vanemate ja vanavanemate, õdede, vendade nimesid.	2) Teab kodust aadressi, kas maja või korter, kodutöid.	2) Kirjeldab oma kodu ja perekonda (pereliikmed, onud, tädid, nende nimed).	2) Kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone.	
3) Oskab asju peale kasutamist õigesse kohta tagasi panna.	3) Oskab nimetada ja matkida pereliikmete koduseid toimetusi.	3) Teab vanemate ameteid, nende vajalikkust. 4) Nimetab talle tuttavaid ameteid.	3) Teab erinevaid ameteid, nende juurde kuuluvaid töövahendeid. 4) Põhjendab töö- või mängukoha korrastamise vajadust.	3) Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid.	
4) Teab eesti lipu värve ja oskab neid teiste seast üles leida.	4) Osaleb jõukohasel viisil EV aastapäeva puhul rühma kaunistamisel.	5) Teab küla ja valla nimetust, EV aastapäeva.	5) Teab rahvakalendri tähtpäevi, nendega seonduvaid traditsioone.	4) Nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone;	
5) Teab mõistete hea	5) Teab üldtuntud viisakusreegleid.	6) Kujunevad sõbralikud suhted	6) Märkab kaaslast ja oskab teisi	5) Mõistab, et inimesed on	

ja paha tähendust. 6) Meeldetuletamisel tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab.		eakaaslastega. 7) Oskab andeks anda ja leppida.	arvestada, väljendada arvestavalt oma emotsioone. 7) Oskab sõpra lohutada ja abistada.	erinevad ning neil on erinevad vajadused.
7) Nimetab toiduaineid.	6) Tunneb ja järgib lauakombeid.	8) Teab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.	8) Oskab nimetada tervist hoidvaid tegevusi (toitumine, piisav keheline aktiivsus, uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).	6) Oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku.
8) Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid).	7) Nimetab tegevusi, mis võivad ohtlikud olla.	9) Nimetab kohti, esemeid, aineid ja tegevusi, mis võivad olla ohtlikud.	9) Teab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole, miks ei tohi võõrastega kaasa minna.	7) Julgeb keelduda (ühis)tegevus(t)-est, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik.
9) Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest.	8) Teab, et õues viibimine on tervisele kasulik.	10) Kinnistub oskus hoida puhtust ja korda, kontrollida enda ja riiete puhtust	10) Teab ohte liikumisel ruumis, õues, treppidel 11) Oskab nimetada tegevusi ja käitumist, mis kahjustavad tervist.	8) Kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist.
10) Teab hammaste hooldamise vahendeid.	9) Harjab hambaid täiskasvanu abiga.	11) Kinnistab teadmisi hommikuse tualeti järjekorrast, WC kasutamisest	12) Teab pesemise vajalikkusest, ka õhtuti, dušši, sauna kasutamist kinnistub kätepesemise harjumus.	9) Järgib isikliku hügieeni nõudeid, sealhulgas hammaste hoidmist ja hooldamist.
11) Teab, et prügi visatakse selleks ette nähtud kohta.	10) Oskab märgata loodusest prügi.	12) Mõistab põhjustagajärg seoseid ja suhteid looduses.	13) Teab inimtegevuse positiivset ja negatiivset mõju loodusele.	10) Suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt.
12) Oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud.	11) Oskab nimetada oma kodukoha tuntumat veekogu.	13) Tunneb kodukoha, ümbruse taimi, loomi, seeni, putukaid.	14) Grupeerib kodukoha taimi, seeni ja loomi, putukaid.	11) Kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi.
13) Oskab	12) Nimetab ja	14) Teab	15) Iseloomustab	12) Kirjeldab

nimetada ja eristada ööd ning päeva.	iseloomustab päeva ja öö erinevusi.	nädalapäevi, eristab päeva ja ööd, inimtegevuse sõltuvus neist. 15) Oskab nimetada aastaaegu.	päeva ja öö vaheldumist, seostab taimede ja loomade tegevusega, iseloomustab aastaaegu.	loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.
14) Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu.	13) Teab erineva temperatuuri mõju nii endale kui ka loomadele ja taimedele.	16) Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku.	16) Teab taimede arengut seemnete idanemisest viljade valmimiseni.	13) Selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad.
15) Oskab nimetada ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma, päike paistab).	14) Oskab nimetada aastaaegu.	17) Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid.	17) Teab õhu vajalikkust ja kasutamist.	14) Selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest.
16) Mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks.	15) Oskab enda ümber hoida puhtust looduse ja kodu ümber.	18) Teab, mis on prügi, kuidas tekib. 19) Mõistab, et inimene saab talvel loomi aidata, on vaja istutada puid ja muid taimi.	18) Teab prügisorteerimise vajalikkust, mõistab, et elektrit ja joogivett on vaja kokku hoida. 19) Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses jm.	15) Mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale.
17) Teab tänaval liikumise reegleid.	16) Teab valgusfoori tulede tähendust.	20) Teab ohte kodus, numbri 112 kasutamist.	20) Nimetab ohte kodus, liikluses, veekogul jm, kuidas käituda.	16) Kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm.
18) Teab ja nimetab erinevaid liiklusvahendeid (auto, jalgratas, buss, rong).	17) Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiivri vajalikkus).	21) Teab, kuidas sõiduteed ületada, erinevaid liiklusvahendeid, helkuri vajalikkust.	21) Teab liiklusmärkide tähendusi, valgusfoori. 22) Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes, selgitada helkuri kandmist	17) Teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.

3.1.2 Valdkond Keel ja kõne

3.1.2.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) laps on igapäevasuhtluses aktiivne vestleja, küsimuste esitaja ja suudab olla kuulaja rollis;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused;
- 4) laps suudab sobivate sõnadega väljendada oma mõtteid, arvamusi, tundeid ja teadmisi;
- 5) laps saab aru kuulud eakohasest tekstist ja oskab seda ümber jutustada;
- 6) laps tuleb toime igapäevases suhtlemises.

3.1.2.2. Valdkonna *Keel ja kõne* sisu:

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- 3) lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

3.1.2.3 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel õpetajad:

- 1) lähtuvad põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausealle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) toetavad lapse kõne arengut kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud);
- 3) loovad lapsele kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suunavad lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valivad žanriliselt mitmekesisid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) õpetavad lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- 5) mitmekesisitavad kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

3.1.2.4 Valdkonna *Keel ja kõne* lapse arengu eeldatavad tulemused

Kuni 3 aastased lapsed	3-4 aastased lapsed	4-5 aastased lapsed	5-6 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
1) Suhtleb täiskasvanuga nii verbaalselt kui ka mitteverbaalselt.	1) Algatab ise suhtlust ja suhtleb teistega kasutades 1-3 lausungit.	1) Algatab ja jätkab dialooge täiskasvanuga	1) Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta. 2) Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja ja narritamist.	1) Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga.
2) Loeb peast või kordab 1-2 realist luuletust.	2) Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.	2) Annab kuulud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil peamiselt üksikute, sidumata lausungitega.	3) Annab edasi kuulud teksti sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste abil.	2) Saab aru kuulu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida.
3) Osaleb dialoogis:	3) Kommenteerib	3) Jutustab	4) Püsib teemas,	3) Suudab oma

esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi.	oma tegevust 2-3 lausungiga.	nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausega.	vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutusega.	mõtteid suulises kõnes edasi anda.
4) Tunneb huvi piltide vastu ja osutab tuttavatele esemetele.	4) Nimetab pildilt nähtud asju ja tegevusi.	4) Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmusi. 5) Kasutab rollimängudes erinevat intonatsiooni ja hääletugevust.	5) Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega sidudes neid peamiselt sõnadega <i>ja siis, siis, ja</i> .	4) Jutustab pildi, kuuldud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid.
5) Mõistab ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5 sõnalisi lihtlauseid.	5) Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme.	6) Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.	6) Räägib ja vastab täislausetega. Oskab küsida.	5) Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid.
6) Kasutab kõnes õigesti enamikke käändevorme.	6) Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid ja koondlauseid.	7) Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõnade käändevorme mitmuses, <i>nud</i> ja <i>tud</i> - kesksõnu tingivat kõneviisi, ühildab sõnu arvus ja käändes, kasutab omadussõna võrdlusastmeid.	7) Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi, õigesti saava ja rajava käände vorme, märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes ja osutab neile.	6) Kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördevorme ja ainsuses ja mitmuses.
7) Vastab täiskasvanu küsimusele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, häälightsuse või 1- 2 sõnalise ütlusega.	7) Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.	8) Kasutab kõnes mõningaid vastand-sõnu, iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu, aega väljendavaid nimisõnu. 9) Moodustab vajadusel sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste väljendamiseks.	8) Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu, sihilisi ja sihituid tegusõnu. Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu. 9) Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevust.	7) Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada..
8) Hääldab õigesti	8) Hääldab sõnades	10) Hääldab õigesti	10) Kordab järele	8) Hääldab oma

enamikke häälikuid (eranditeks: r, s, k, õ, ü).	õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonant ühendeid (nt, lt, mp).	kõiki emakeele häälikuid, 3-4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu, kõiki häälikuühendeid 1-2 silbilistes tuttava tähendusega sõnades. 11) Hääldeb õigest sageli kasutatavaid võõrsõnu.	ja hääldeb ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.	kõnes ja etteöeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid.
9) Eristab kuulmise järgi tuttavaid ja häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (kass-tass, pall-sall).	9) Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud häälimise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas.	12) Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a. häälikuühendites). 13) Ettelugemisel on aktiivne (osutab piltidele, küsib ja parandab tuttava teksti puhul).	11) Häälleb täiskasvanu abiga 1-2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu, häälikuühendita sõnades määrab hääliku asukoha.	9) Tunneb tähti ja veerib kokku 1-2-silbilisi sõnu, tunneb kirja-pildis ära mõned sõnad.
10) Matkib kirjutamist kritseldades.	10) Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.	14) Kirjutab trükitähtedega õigesti üksikuid sõnu, oma nime.	12) Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu.	10) Kirjutab joonistähtedega 1-2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega.
11) Kordab õpetaja eeskujul paari realist luuletust.	11) Teab peast paarirealist luuletust või liisusalmi.	15) Teab peast kuni 4-realisi liisusalme, luuletusi.	13) Tunneb levinumaid kirjandus-žanre: luuletus, jutt, muinasjutt, vanasõna, mõistatus.	11) Teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

3.1.3 Valdkond Eesti keel kui teine keel

3.1.3.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;
- 2) soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega;
- 3) tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
- 4) kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.

3.1.3.2 Valdkonna *Eesti keel kui teine keel* sisu:

- 1) kuulamine;

- 2) kõnelemine;
- 3) Eesti kultuuri tutvustamine.

3.1.3.3 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel õpetajad:

- 1) loovad tingimused eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt);
- 2) pööravad erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutavad miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- 3) suunavad last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, loovad selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);
- 4) kordavad õpitud erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, seovad keeleõpet teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;
- 5) vestlusteemade valimisel lähtuvad lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);
- 6) valivad mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;
- 7) rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates.

3.1.3.4 Valdkonna *Eesti keel kui teine keel* lapse arengu eeldatavad tulemused

5-6 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
1) Kuulab ja tajub eesti keele kõla, mõistab kõnet, mis on seotud suhtlussituatsiooniga.	1) Mõistab lihtsamat argiteemalist eestikeelset kõnet.
2) Tunneb tuttavas kontekstis ära lihtsamad õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid.	2) Tunneb ära ja mõistab õpitud sõnu ja väljendeid ning kasutab neid oma kõnes.
3) Reageerib adekvaatselt korraldusele.	3) Saab aru korraldusest ja toimib vastavalt.
4) Vastab küsimusele õpitud sõnavara piires.	4) Saab aru lihtsast küsimusest ning vastab sellele õpitud sõnavara piires, oskab ise küsimusi esitada.
5) Kasutab elementaarseid viisakusväljendeid.	5) Kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid.
6) Teab peast mõnda eestikeelset laulu, luuletust, liisusalmi.	6) Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.
7) Oskab nimetada, mis riigis ta elab, tunneb Eesti lipu, rahvuslille ja – linnu.	7) Oskab nimetada mõningaid Eesti kohanimesid, tuntud inimesi.

3.1.4 Valdkond Matemaatika

3.1.4.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- 6) tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

3.1.4.2 Valdkonna *Matemaatika* sisu:

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid.

3.1.4.3 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel õpetajad:

- 1) suunavad last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutavad last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostavad mängu, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunavad last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetavad üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

3.1.4.4 Valdkonna *Matemaatika* lapse arengu eeldatavad tulemused

Kuni 3 aastased lapsed	3-4 aastased lapsed	4-5 aastased lapsed	5-6 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
1) Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse järgi.	1) Tunneb ära hulgast eseme, mis on teistest erinev.	1) Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel.	1) Paneb kokku kahe hulga esemeid ja võtab ühest hulgast esemeid ära.	1) Määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi.
2) Tunneb mõisteid palju ja üks.	2) Oskab moodustada võrdse arvuga esemete hulki.	2) Võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on <i>rohkem kui</i> , <i>vähem kui</i> .	2) Võrdleb arve <i>on suurem kui</i> , <i>on väiksem kui</i> .	2) Võrdleb hulki, kasutades mõisteid <i>rohkem</i> , <i>vähem</i> , <i>võrdselt</i> .
3) Loendab asju 3 piires ja oskab vastata küsimusele mitu on?	3) Loendab 5 piires ja oskab järjestada numbreid 1 kuni 5.	3) Tutvub arvudega 10-ni.	3) Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni. 4) Oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu. 5) Tunneb numbrimärke.	3) Teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.
4) Näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur-väike).	4) Võrdleb ja järjestab kahte eset suuruse, pikkuse ja	4) Oskab jaotada hulka kaheks ühiste tunnuste järgi.	6) Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab, võtab ühest	4) Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke

	laiuse järgi.		hulgast esemeid ära ja lahutab.	+ , - , =.
5) Eristab materjale pehme ja kõva.	5) Eristab materjale ning oskab nende omadusi nimetada.	5) Eristab materjali tunnuseid sile, kare, pehme, külm, soe.	7) Teab seost arvu ja numברי vahel, oskab näidata esemete arvu numbrimärgiga.	5) Koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi;
6) Järjestab kahte eset suuruse, pikkuse või laiuse järgi.	6) Järjestab esemeid erinevate omaduste järgi ning oskab osutades nimetada: suurem/väiksem, pikem/lühem, laiem/kitsam.	6) Järjestab esemeid kõrguse järgi.	8) Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi. Oskab eristada suurustunnuseid: paksõhuke.	6) Järjestab kuni viit eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm).
7) Teab öö ja päeva iseloomulikke tunnuseid.	7) Tunneb pildilt ära aastaaja ja nimetab sellele iseloomulikke tunnuseid.	7) Teab ööpäeva osi <i>hommik-päevõhtu-öö</i> ; kirjeldab tegevusi ja sündmusi <i>eile-täna-homme</i> .	9) Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi.	7) Rühmitab esemeid asendi ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi.
8) Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal-all, kõrval, ees-tagas.	8) Määrab teiste laste ja esemete asukoha enda suhtes.	8) Määrab enda asukoha teiste laste asjade suhtes.	10) Määrab eseme asukohta teiste esemete suhtes: <i>all-peal, kohal, keskel, äärel, vasakul-paremal</i> . 11) Orienteerub ruumis, õues juhendite järgi.	8) Kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil.
9) Eristab hommikut ja õhtut.	9) Eristab hommikut ja õhtut ning kirjeldab ja matkib tegevusi.	9) Määrab vasakut ja paremat poolt.	12) Eristab mõisteid <i>kiirestiaeglaselt, varsti, hiljem, kohe</i> .	9) Oskab öelda kellaega täistundides.
10) Oskab nimetada mõnda nädalapäeva.	10) Oskab nimetada peaaegu kõiki nädalapäevi.	10) Teab Nädalapäevi.	13) Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi.	10) Nimetab nädalapäevi, kuid, aastaagu, teab oma sünnikuud ja -päeva.
11) Teab ja oskab osutades nimetada mõisteid suur ja väike.	11) Oskab kasutada õigesti mõisted: suur, väike, lai, kitsas, kõrge, madal.	11) Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.	14) Leiab vaadeldavast objektist silma järgi <i>suuremaväiksemasa suure</i> ning kontrollib objekte kõrvutades. 15) Mõõdab pikkust,	11) Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nööri vms).

			laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahenditega 16) Järjestab raskuse ja paksuse järgi.	
12) Kompimise ja veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid (ring ja ruut).	12) Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt.	12) Teab, et on olemas erinevad mõõtühikud erinevate asjade mõõtmiseks.	17) Õpib enamkasutatavaid mõõtühikuid, nende kasutamist.	12) Eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (kroon, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse.
		13) Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ja ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast.	18) Koostab mustreid ja laob pilte kujunditest. Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi.	13) Leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi, kirjeldab neid kujundeid.

3.1.5 Valdkond Kunst

3.1.5.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatlleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatlleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

3.1.5.2 Valdkonna *Kunst* sisu:

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

3.1.5.3 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel õpetajad:

- 1) annavad lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) suunavad last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- 3) kasutavad teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestavad, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 5) julgustavad last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutavad lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse

isikupärane eneseväljendus;

6) viivad kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutavad kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistades nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;

7) suunavad last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui õpetajad analüüsivad nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendavad oma hinnangut.

3.1.5.4 Valdkonna *Kunst* lapse arengu eeldatavad tulemused

Kuni 3 aastased lapsed	3-4 aastased lapsed	4-5 aastased lapsed	5-6 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
1) Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest.	1) Oskab oma kritseldustele nime anda ja leida sealt erinevaid kujundeid.	1) Kujutab natuurist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad.	1) Kujutab natuurist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad.	1) Leiab ümbritseva vaatlemisel erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil.
2) Vaatleb pilte ja näidistöid ning vastab küsimustele.	2) Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja oskab selle kohta rääkida.	2) Jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest	2) Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt.	2) Väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiaid
3) Oskab iseseisvalt kasutada jämedaid joonistusvahendeid (rasvakriidid, pehmed pliiatsid).	3) Oskab tekitada paberile täppe, vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, lainelisi, katkendlikke ja spiraalseid jooni.	3) Valib mõtte teostamiseks sobivamana tunduvad vahendid. 4) Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta. 5) Võtab pintslile vajaduse korral värvi ja katab pindu.	3) Valib mõtte teostamiseks sobivamana tunduvad vahendid. 4) Teeb objektidele Väiksemaid detaile pintslivajutuste ja -tõmmetega. Ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pinda korduvalt.	3) Kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid.
4) Oma joonistust tehes oskab püsida paberi piirides.	4) Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta.	6) Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega,	5) Joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliiatsitega,	4) Kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste kaudu.

		mis täienevad ja muutuvad keerulisemaks.	kriitide ja söega, muutes joonte tihedust.	
5) Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid.	5) Oskab muljuda, näpistada, rullida ja veeretada voolimismaterjali.	7) Õõnestab ümarvorme süvendit pöödlaga vajutades. 8) Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades.	6) Töötleb koos nii ümar- kui ka piklikke vorme, luues soovitud esemed. 7) Ühendab voolitud detaile omavahel.	5) Keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö.
6) Katab aluspaberi liimiga ning puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid.	6) Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ja rebib paberist tükke.	9) Rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest.	8) Lükib paelale, traadile vms auguga esemeid. 9) Valib meelepäraseid meisterdamisvahendeid ning neid omavahel ühendades või materjale kombineerides loob oma töö.	6) Loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest.
7) Oskab kaunistada täppide või joontega erinevaid ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid nagu näiteks lillepotti, paberit, taskurätti, papptaldrikut jm	7) Trükib näpuvärvidega ning samuti oskab pintslit kasutades katta pindu ning teha jooni ja täppe.	10) Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba eseme kaunistamiseks.	10) Kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega.	7) Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks.
8) Leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja rohelise värvi.		11) Suhtub heasoovlikult kaaslase töödessa. 12) Vaatleb omal algatusel raamatu illustratsioone ja kunstitöid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust.	11) Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud, ning nimetab, mis materjale ta on oma töös kasutanud.	8) Kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.

3.1.6 Valdkond Muusika

3.1.6.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

3.1.6.2 Valdkonna *Muusika* sisu:

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine;
- 4) pillimäng.

3.1.6.3 Muusikalised tegevused on:

- 1) laulmine;
- 2) muusika ja loodus häälte kuulamine;
- 3) muusikaliste ja laulumängude mängimine;
- 4) fantaasialiikumine;
- 5) rütmiline liikumine;
- 6) tantsimine;
- 7) muusika kujutamine joonistustel;
- 8) rütmi- ja lihtsamatel meloodiapillidel mängimine;
- 9) liikumine laulude ja laulumängude saatel.

3.1.6.4 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel õpetaja:

- 1) seab esikohale emotsionaalse ja aktiivse muusikaalase tegevuse;
- 2) kujundab ja arendab lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestab lapse individuaalseid eeldusi ning toetub eduelamusele ja tunnustusele;
- 4) kasutab muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne*, *Kunst* jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostab üksteisega muusika kuulamise, laulmise, pillimängu, muusikalis-rütmilise liikumise, mängud ja tantsud;
- 6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestab laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

3.1.6.5 Valdkonna *Muusika* lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuses

3 aastased lapsed	4 - 5 aastased lapsed	6 -7 aastase lapsed
1) Kuulab, jälgib õpetaja laulu ja püüab kaasa laulda.	1) Laulab ilmekalt ja rühmaga ühtlases tempos.	1) Laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega.
2) Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.	2) Laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule rühmas.	2) Laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansamblis kui ka üksi.
3) Teeb vahet laulul ja Pillimängul.	3) Suudab kuulatud muusikapala paari sõnaga iseloomustada.	3) Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;

4) Teab lihtsamaid rütmipille ja nende õigeid mänguvõtteid.	4) Eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu.	4) Eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu, tunneb lihtsamaid muusikažanre.
5) Oskab õpetaja eeskujul mängida kaasmänguna lihtsamaid rütmipille.	5) Tunneb erinevaid rütmipille ja teab nende õigeid mänguvõtteid.	5) Eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille.
6) Liigub õpetaja eeskujul vastavalt muusika iseloomule.	6) Mängib rütmipillidel lihtsamaid kaasmänge õpitud lauludele.	6) Mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge.
7) Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente õpetaja eeskujul.	7) Mängib rütmipillidel ja oskab mängida pilliansamblis.	7) Mängib rütmi- ja meloodiapillidel ning oskab mängida ka pilliansamblis.
	8) Liigub grupis vastavalt muusika iseloomule.	8) Liigub iseseisvalt vastavalt muusika meeleolule.
	9) Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente.	9) Väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.

3.1.7 Valdkond *Liikumine*

3.1.7.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

3.1.7.2 Valdkonna *Liikumine* sisu:

- 1) kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika.

3.1.7.3 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel õpetajad:

- 1) arvestavad, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- 2) rikastavad lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, kelgutamine jms;
- 3) peavad oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- 4) suunavad last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) mitmekesistavad põhiliikumiste, koordinatsiooni, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

3.1.1.4 Valdkonna *Liikumine* lapse arengu eeldatavad tulemused

Kuni aastased lapsed	3	3-4 aastased lapsed	4-5 aastased lapsed	5-6 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
1) Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult.	1) Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi.	1) Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid ohutult, sobival viisil ja kohas.	1) On kehaliselt liikuv, aktiivne.	1) Keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks.	
2) Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.	2) Järgib meeldetuletamise korral hügieenireegleid.	2) Kasutab ohutuid liikumisviise.	2) Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu.	2) Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid.	
3) Ronib ning roomab läbi ja üle väikeste takistuste.	3) Sooritab põhiliikumisi.	3) Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängus.	3) Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses.	3) Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised.	
4) Kõnnib piiratud pinnal.	4) Säilitab tasakaalu liikudes vähendatud pinnal ja kaalupingil.	4) Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi.	4) Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu.	4) Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi.	
5) Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi.	5) Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni.	5) Valitseb oma liigutusi koordineatsiooni ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes.	5) Säilitab tasakaalu dünaamilistes harjutustes.	5) Säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel.	
6) Säilitab kõndides ja joostes sihi.	6) Sooritab põhiliikumisi õpitud harjutustes.	6) Teeb harjutusi Väikevahenditega.	6) Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisäülesandeid.	6) Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.	
7) Mängib vabamängus iseseisvalt.	7) Algatab iseseisvalt mängu.	7) Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt.	7) Suudab sõita tõukerattaga ja kaherattalise rattaga, suusatada.	7) Matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel.	
8) Kasutab liikudes rütmipille	8) Sooritab õpetaja juhendamisel	8) Liigub muusika järgi iseseisvalt ja	8) Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi	8) Sooritab üheaegselt kaaslasega	

juhendaja abil.	erinevaid liigutusi.	vabalt.	ja rühmas tantsides.	rütmiliikumisi.
9) Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi.	9) Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos.	9) Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele.	9) Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga.	9) Liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga.
10) Jookseb veereva vahendi (palli, rõnga) järel.	10) Sooritab Võimlemisharjutusi eri asendites ja erinevate vahenditega.	10) Teeb vahenditega (palliga, hüpitsatega) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti.	10) Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses.	10) Kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne).
11) Mängib koos juhendaja ning kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.	11) Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglita kõnni- ja jooksumänge.	11) Mängib kollektiivseid võistlusmänge.	11) Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes.	11) Mängib sportlike elementidega mänge (korvpall, jalgpall jne).
12) Arvestab rühmakaaslaste aktiivses tegevuses.	12) Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.	12) Tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu.	12) Talub kaotust võistlusmängudes.	12) Peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.
13) Matkab õpetaja või vanematega looduses.	13) Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.	13) Nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid spordivõistlusi.	13) Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires.	13) Nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.

4. osa *Liikluskasvatus*

4.1. Liikluskasvatuse käigus omandavad lapsed üldised teadmised ja oskused ohutuks liiklemiseks.

4.2. Liikluskasvatuse sisuks on jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise, käitumise ja liikluses toimetuleku õpetamine, lähtudes eelkõige lapse koduümbruse ja lasteaia liikluskeskkonnast.

4.3. Liikluskasvatuse eesmärgid

4.3.1. Ohutu liikumise õpetamine lasteaia siseruumides, lasteaia välisterritooriumil ning väljaspool lasteaeda:

1,5 – 3 aastased lapsed	3-5 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
1. Ohutu liikumise õpetamine rühmaruumis, koridoris,	1. Ohutu liikumise õpetamine lasteaia välisterritooriumil – jalakäijana, jalgratturina.	1. Ohutu liiklemise õpetamine tänaval liigeldes lähtuvalt lasteaeda ümbritsevast liiklus-

<p>lasteaia territooriumil</p> <p>2. Rühmaga liiklemise õpetus, liikumine rivis lasteaia välisterritooriumil.</p> <p>3. Liiklemine lähtuvalt aastaegadest lasteaia välisterritooriumil.</p> <p>4. Liiklejate ja liiklusvahendite Tutvustamine.</p> <p>5. Erinevate helide kuulamise õpetamine muusikaõpetuse Tundides.</p>	<p>2. Lasterühmaga liiklemine tänaval, lasteaia ümbruse liikluskeskkonnaga tutvumine.</p> <p>3. Õpetada märkama ohtusid ning neid vältima lasteaia ümbruse liikluskeskkonnas.</p> <p>4. Jalgratturi koolitus lähtuvalt lapse vanusest ja lasteaia kehtestatud jalgrattaga sõitmise korrale; laps kui juht.</p> <p>5. Liiklemine pimedas/hämaras, halva nähtavusega tingimustes, lasteaia välisterritooriumil ja väljaspool.</p> <p>6. Parema, vasaka pool. Stopp! Peatun, kuulan, vaatan! liikumise tegevustes.</p> <p>7. Liiklemine lähtuvalt erinevatest aastaegadest lasteaia välisterritooriumil.</p> <p>8. Turvalisus autos, turvavöö kasutamise vajalikkus.</p> <p>9. Erinevate helide kuulamise oskus, heli suuna määramine muusikategevustes.</p>	<p>keskkonnast.</p> <p>2. Liiklemise erinevused linnas ja maal.</p> <p>3. Lasteaia territooriumi ja ümbritseva liikluskeskkonna kaardistamine.</p> <p>4. Kuulamisoskuse arendamine õppekäikudel tänaval liikudes, heli suuna määramine.</p> <p>5. Ühistranspordi kasutamise reeglid.</p> <p>6. Erinevate liiklusvahendite otstarbe tutvustamine, tegevuste võrdlemine.</p> <p>7. Turvalisus autos, turvavöö kasutamise vajalikkus; automängud.</p> <p>8. Liiklemine pimedal ajal lasteaia välisterritooriumil, helkuri kasutamise õpetus.</p> <p>9. Jalgratturi koolitus lähtuvalt lasteaia kehtestatud jalgrattaga sõitmise korrale.</p> <p>10. Tutvustada liikluseeskirja kui õigusakti; seadus mis on täitmiseks.</p> <p>11. Seaduskuulekus liikluses.</p> <p>12. Liiklusmärkide tutvustamine: - liiklusmärgid jalakäijale, jalgratturile, sõidukijuhile.</p> <p>13. Liiklusmärkide tähenduse lugemise oskuse arendamine.</p> <p>14. Tutvustada kuidas tegutseda liiklusõnnetuse korral, oskus kutsuda abi, hädaabi numbri valimise õpetamine.</p> <p>15. Teavitada lapsi liiklusõnnetuste tekkimise põhjustest ja selle võimalikest tagajärgedest.</p>
--	---	--

4.4. Tegevuste liigid

Mina ja keskkond

1,5 – 3 aastased lapsed	3-5 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
<p>1. Rühmaruumis esemete, objektide vaatlemine, ohtlike kohtade määramine (kapinurgad, lauakõrgused, liumäed, kiiged, kuidas avanevad ukseid jne).</p> <p>2. Lasterühmaga liikumine lasteaia territooriumil, territooriumi vaatlus, vanema</p>	<p>1. Eesmärgistatud õppekäik lasteaia territooriumil (ohtlike situatsioonide vältimise õpetamine, näiteks majanurga tagant ootamatu väljatormamine võib põhjustada kokkupõrke teise lapsega, jalgratturiga jne)</p> <p>2. Õppekäik väljaspool lasteaia territooriumit selgitamiseks</p>	<p>1. Lasteaia asukoha leidmine kaardil.</p> <p>2. Lasteaia territooriumi kaardistamine – kõnnitee, mänguväljakud, puud, põõsad jne.</p> <p>3. Lasteaeda ümbritseva liikluskeskkonna kaardistamine – kõnnitee, sõidutee, ülekäigu-</p>

<p>rühma laste tegevuste ja liikumiste, jalgrattaga sõitmise vaatlemine.</p> <p>3. Liikumine hämaras, helkurit tutvustava katse läbiviimine.</p> <p>4. Liiklusvahendite vaatlus raamatutest, piltidelt, liikudes lasteaia territooriumil.</p> <p>5. Värvide punane, kollane, roheline vaatlus.</p> <p>6. Kujundiõpetus – ümmargune (valgusfoori värvides).</p> <p>7. Kõnnitee, sõidutee vaatlus väljaspool lasteaia territooriumit.</p>	<p>kõnnitee, sõidutee ja liiklejate olemust.</p> <p>4. Helkuri kasutamise õpetamine üleriietel.</p> <p>5. Lähtuvalt aastaegadest õppekäik väljaspool lasteaia territooriumit (teel liikumise võimaluste hindamine – kõnnitee on kuiv, märg, libe, konarlik jne.)</p>	<p>kohad;</p> <p>4. Õppekäik väljaspool lasteaia territooriumit, tee ületamise tingimuste vaatlemine;</p> <p>5. Lasterühmaga liikluses – nähtavuse suurendamine (turvavestide kasutamise vajalikkuse põhjendamine).</p> <p>6. Autos turvavöö kasutamise vajalikkuse selgitamine.</p> <p>7. Alarmsõidukite tutvustamine, alarmsõidukitel töötavate ametnike töö tutvustamine</p>
---	--	---

Keel ja kõne

1,5 – 3 aastased lapsed	3-5 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
<p>1. Erinevate helide (tänavamüra, auto, rongi, trammi, rongi jne) kuulamine.</p> <p>2. Ettelugemine “Jete ja Jasperi käigud” liiklusest kõige noorematele.</p> <p>3. Liiklusteemaliste lastelaulude kuulamine.</p> <p>4. Teematiliste luuletuste kuulamine.</p> <p>5. Lapse kõne rikastamine liiklusega seotud mõistete abil.</p> <p>6. Pildimängud, kus lapsed nimetavad liikluspildil kujutatud tegevusi.</p> <p>7. Liiklemisega seotud sõnamängud, hüpitamismängud, kus laulu tekst lavastatakse liigutuste abil.</p>	<p>1. Liiklusteemaliste juttude ettelugemine, jutustamine raamatust “Jete ja Jasperi käigud”.</p> <p>2. Teematiliste luuletuste lugemine.</p> <p>3. Liikluskalendrist kuude nimetuste õppimine, piltide järgi jutustamine.</p> <p>4. Tegevuste nimetamine liikluses.</p> <p>5. Vastandsõnade (sõidab/seisab, suur/väike jne kasutamine)</p> <p>6. Laste jutustamine kogemuste põhjal helkuri kandmisest.</p> <p>7. Liiklusega seonduvad lavastusmängud käpiknukkudega, mudelautodega jne.</p>	<p>1. Liiklusteemaliste juttude ettelugemine, ümberjutustamine.</p> <p>2. Liikluseeskirja tutvustamine, seaduskuulekus liikluses.</p> <p>3. Politsei, kui liikluse järelevalve teostaja (politseiametniku külaskäik)</p> <p>4. Laste jutustamine kogemuste põhjal turvavöö kasutamisest, helkuri kandmisest.</p> <p>5. Liiklusteemaliste lugude ümberjutustamine;</p> <p>6. Lavastusmängud, lauamängud käpiknukkudega ja mudelautodega</p>

Matemaatika

1,5 – 3 aastased lapsed	3-5 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
<p>1. Rühmaruumis esemete võrdlemine kuju ja suuruse järgi. Mõisted suurem/väiksem.</p> <p>2. Mõiste “üks” ja “palju” autode, jalakäijate, helkurite, jalgratturite, kiivrite sorteerimine.</p> <p>3. Peegli vahendusel lapse ja täiskasvanu võrdlemine.</p>	<p>1. Mõistete: suurem, väiksem, kiiremini, aeglasemalt, kaugemal, lähedamal seostamine liiklusega.</p> <p>2. Liiklusvahendite ja jalakäijate loendamine.</p> <p>3. Seoste leidmine suur tee – väike tee.</p> <p>4. Kiiruste võrdlemine-</p>	<p>1. Mõistete: suurem, väiksem, kiiremini, aeglasemalt, kaugemal, lähedamal seostamine liiklusega.</p> <p>2. Liiklusteemaliste arvutusjutukeste koostamine.</p> <p>3. Kiiruste võrdlemine: aeglane, kiirem, kõige kiirem/aeglasem.</p>

(pikem/lühem; suurem/väiksem) 4. Lasteaia territooriumil esemete ja objektide suuruste võrdlemine. 5. Erinevate sõidukite võrdlemine (sõiduauto-veoauto, buss - tramm) 6. Üks sõiduk, palju sõidukeid; üks jalakäija, palju jalakäijaid, jne. 7. Teel töötavate masinate suuruste võrdlemine.	aeglane/kiire. 5. Teel töötavate masinate suuruste ja kiiruste võrdlemine;	4. Kiirus ja kiiruse piirang, piirangutel kasutatavad liiklusmärgid. 5. Teetööd – kiiruste võrdlemine, teel töötavate masinate suuruste ja kiiruste võrdlemine. 6. Kiirust piiravate liiklusmärkide kujutiste võrdlemine, asukohtade ja paigutuste võrdlemine, teetähiste vaatlus.
---	---	--

Käelised tegevused

1,5 – 3 aastased lapsed	3-5 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
1. Õppevahendi “Näe ja ole nähtav” kasutamine vastavalt juhendile. 2. Valgusfoori värvides ümarate kujundite kleepimine. 3. Paberist/kartongist väljalõigatud sõidukite värvimine. 4. Värviopetus – punane, kollane, roheline.	1. Õppevahendi “Näe ja ole nähtav” kasutamine vastavalt juhendile. 2. Kleepetöö “sõidukid”, “valgusfoor” 3. Voolimine auto ja jalakäija. 4. Liikluspildist puzzle meisterdamine. 5. Paberile joonistatud helkurikujutise piirjoonte tikkimine ja helkurriidega/-kilega katmine. 6. Voolimine - sõidukid reastada suuruse järjekorras.	1. Õppevahendi “Näe ja ole nähtav” kasutamine vastavalt juhendile. 2. Õpetaja juhendamisel liikluspuzle “Fredri ja Sebra” kokkupanek. 3. Värvimiseramaatu “Fredri ja Sebra” temaatiliste piltide värvimine. 4. Liiklusmärkide õpetus – doomino. 5. Kleepetöö “ristmik”, “sõidutee/kõnnitee” 6. Voolimine – rühmatöö sõidukid, jalakäijad paigutatakse liiklusteelalisele alusele.

Muusikategevused

1,5 – 3 aastased lapsed	3-5 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
1. Erinevate helide suuna määramine. 2. Helitugevuse määramine; 3. Liiklusteelaliste laulude kuulamine; 4. Lavastusmängud ja laulumängud, kus laulu saadab imiteeriv liikumine või muu tegevus.	1. Helitugevuse määratlemine – väga vali – nõrk heli. Mis on müra, mis tekitab müra. 2. Laulumängud koos liikumistegevustega.	1. Liiklusteelaliste laulude õppimine, nende sisu lahtimõtestamine. 2. Laulumängud koos matkivate tegevustega

Liikumine

1,5 – 3 aastased lapsed	3-5 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
1. Tähelepanu suunavad liikumismängud – Stopp, peatun! 2. Taksituste vahel kõndimine,	1. Tähelepanu suunavad liikumismängud, takistuste vahel liikumine, parem, vasak pool.	1. Liikumisharjutused taksituste vahel. 2. Stopp, peatun, kuulan, vaatan!

<p>ümberpõiked. Oskused ja vilumused saavutatakse mitmekordse kordamise tulemusena.</p> <p>3. Matkimisele ülesehitatud liikumismängud – jalakäija käib, autojuht juhib jne.</p>	<p>2. Kõnd, jooks otsesuunas, üleminek jooksult kõnnile – tähelepanu suunatud otse.</p> <p>3. Jalgrattaga sõitmine vigursõidurajal täpsuse peale.</p>	<p>3. Liikumine paremal pool, vasakul pool, keskel.</p> <p>4. Jalgrattaga sõitmine vigursõidurajal, takistusriba läbimine täpsuse peale, mitte kiiruse peale.</p>
---	---	---

Mäng

1,5 – 3 aastased lapsed	3-5 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
Mängud liiklusvaibal, liiklusmärkide tutvustamine	<p>1. Liiklusdoomino.</p> <p>2. Liiklusmärkide tutvustamine, mäng liiklusvaibal.</p>	<p>1. Legoklotsidest sõidukite meisterdamine ja mäng liiklusvaibal.</p> <p>2. Liikluspuzle kokkupanek.</p>

4.5. Kujundatavad pädevused

1,5 – 3 aastased lapsed	3-5 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
<p>Laps</p> <ul style="list-style-type: none"> - oskab ohutult liikuda rühmaruumis; - oskab liikuda lasteaia välisterritooriumil; - oskab liiklusteemalise pildi järgi jutustada ja nimetada tegevusi pildil (autoga sõitma, jalgsi käima, jalgrattaga sõitma, kiivrit kandma, helkur jne); - oskab liiklusteemalisi sõnu täiskasvanu järgi korrates õigesti hääldada; - oskab kuulata ja määrata heli suunda; - oskab lasterühmas liikudes teistega arvestada; - on võimeline jooksu pealt peatuma. 	<p>Laps</p> <ul style="list-style-type: none"> - oskab ohutult liikuda rühmaruumis, lasteaia siseruumides ja välisterritooriumil; - oskab määratleda liiklejaid – jalakäija, juht, jalgrattur; - oskab selgitada miks helkur, turvavöö, kiiver on vajalik; - oskab nimetada liiklejate tegevusi – jalakäija käib, juht juhib; - oskab selgitada liiklemise erinevusi valguses, pimedas, lähtuvalt aastaegadest; - oskab nimetada erinevusi maa- ja linnaliikluses. 	<p>Laps</p> <ul style="list-style-type: none"> - oskab leida lasteaia asukoha kaardil; - oskab nimetada ohtusid lasteaia ümbritsevas liikluskeskonnas; - oskab selgitada erinevusi reguleeritud ja reguleerimata ülekäikudel; - oskab selgitada ja nimetada erinevusi maa- ja linnaliikluse keskkonnas; - oskab selgitada helkuri vajalikkust; - oskab kasutada jalgratta-kiivrit ja teab selle vajalikkust; - oskab jalakäijatele suunatud liiklusmärke lugeda; - oskab selgitada, miks võivad liiklusõnnetused juhtuda. - teab ja tunneb liiklemise erinevusi valguses, pimedas, lähtuvalt aastaegadest.

4.6. Liikluskasvatuse abivahendid

1,5 – 3 aastased lapsed	3-5 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
<p>1. <i>Liikluskasvatus enne kooli.</i> Abimaterjal lapsevanemale ja lasteaia õpetajale; Maanteeamet 2001</p>	<p>1. <i>Liikluskasvatus enne kooli.</i> Abimaterjal lapsevanemale ja lasteaia õpetajale; Maanteeamet</p>	<p>1. <i>Liikluskasvatus enne kooli.</i> Abimaterjal lapsevanemale ja lasteaia õpetajale; Maanteeamet</p>

2. Lasterühmaga liiklemine liikluses; OÜ Autosõit 2002 3. Õppevahend „Näe ja ole nähtav“; Maanteeamet 2003	2001 2. Õppevahend „Näe ja ole nähtav“; Maanteeamet 2003 3. Lasterühmaga liiklemine liikluses; OÜ Autosõit 2002	2001 2. Lasterühmaga liiklemine liikluses; OÜ Autosõit 2002 3. Õppevahend, Näe ja ole nähtav; Maanteeamet 2003 4. 5. Värvimiseraamat, Fredi ja Sebra; Maanteeamet 2001 6. Liikluspuzle, Fredi ja Sebra; Maanteeamet 2001
---	--	--

4.7. Liiklusõppeväljaku vigursõiduraja kasutamine liikumistegevustes
NB! Jalgrattaga sõitvatel lastel on kiivri kandmine kohustuslik!

1,5 – 3 aastased lapsed	3-5 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
1. Liiklusõppeväljakut saab kasutada liikumise tegevustes harjutades joonel kõndimist, peatumist, kuulamist, vaatamist, jooksmist. 2. Vaadeldakse aiarühma laste jalgrattaga vigursõitmise harjutamist, kiivri kasutamist. 3. Võrreldakse kolmerattaga ja kahe rattalist jalgratast.	1. Tähelepanu suunavad harjutused liikumise tegevustes. 2. Jalgrattaga aeglussõidu harjutamine. 3. Käega märguandmise harjutused kõndides ja rattaga sõites. 4. Erinevatest objektidest rattaga ümberpõikamine, peatumine ja sõidu alustamine.	1. Jalgrattaga vigursõitmise harjutamine. 2. Käega märguande andmine. 3. Tagasi vaatamine. 4. Peatumine. 5. Ümberpõikamine. 6. Jalgrattaga aeglussõidu harjutamine. 7. Tähelepanu harjutamine, erinevate objektide märkamise, neist ümberpõikamine.

4.8. Lasterühmaga liiklemine tänaval

4.8.1. Lasterühmaga liikudes väljaspool lasteaia territooriumit on saatjatel ja lastel seljas fluorestseerivat värvi helkurvest.

4.8.2. Rühm liigub ainult täiskasvanute saatel, kaks last kõrvuti kõnniteel, selle puudumisel teepeenral, seejuures valgustamata asulateel ning asulavälisel teel kahe suunalise liikluse korral vasakpoolsel teepeenral.

4.9. Jalgrattaga sõitmise kord

4.9.1. Laps sõidab:

- ainult oma jalgrattaga;
- jalgrattaga ainult pargitee peal;
- aeglaselt tähistatud liiklusväljaku piires;
- arvestades pargiteel liikuvaid jalakäijaid;
- kokkulepitud suunas.

5. osa

Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

5.1 *Lasteaed* korraldab õppe- ja kasvatustegevust õppeaastati. Õppeaasta algab 1. septembril ning kestab 31. augustini. Suvekuudel toimub õpitu kordamine ja kinnistamine ning põhirõhk on mängulistel õuetegevustel ning õppekäikudel loodusesse.

5.2 Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütm, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused. Rühmade päevakavad kinnitab igal aastal vastavalt laste vanusele kooli direktor käskkirjaga.

5.3 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel arvestab õpetaja lapse arengutaset, vanust ning lapse huve. Lapse kasvades ja arenedes lähtutakse õppesisu valikul üldjuhul põhimõttest – lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.

5.4 Õpetaja kavandab õppe- ja kasvatustegevuse ning koostab õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse kava rühmale, kus ta on õpetajaks.

5.5 Rühma aasta tegevuskava struktuur:

1) rühma iseloomustus:

- ◆ laste vanuseline ja sooline koosseis;
- ◆ laste huvid, individuaalsus, erinevad kultuuritraditsioonid, rühma kombed ja muu rühma jaoks oluline;
- ◆ õppe- ja kasvatustegevuste üldeesmärgid.

2) õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuste eesmärgid ning põhimõtted, milles on arvestatud:

- ◆ lasteaia üldeesmäärke;
- ◆ laste vanust ja vanemate soove;
- ◆ aastaegade vaheldumist,
- ◆ rahvuslikke, riiklikke ja kiriklikke tähtpäevi,
- ◆ ühiskonna ja keskkonna muutusi ning probleeme.

3) õpetajate poolt organiseeritavad üritused lastele (kaugemad õppekäigud ekskursioonid jne.), arvestades laste vanusest ja vanemate soove ning *lasteaia* traditsioonilisi üritusi.

4) lapse arengu hindamise:

- ◆ laste vaatlused ja ülestähendamised,
- ◆ küsitlused lastele ja lastevanematele;
- ◆ arengumappide täiendamine laste töödega,
- ◆ arengu analüüsi ja arenguveestluste läbiviimise aeg lastevanematega.

5) lastevanemate koosolekute ajad ja käsitletavat teemasid.

Rühma tegevuskava tutvustatakse lastevanematele rühma lastevanemate koosolekul.

Rühma tegevuskava koostatakse arvutil ja need kuuluvad lasteaia õppekava juurde (vorm lisa 1).

5.6 Õpetajad koostavad teemade jaotuse kuude lõikes õppeaastati. Rühmaõpetajad kavandavad rühma tegevuse nädalakavas, kus õpetaja esitavad:

- ◆ nädala temaatika ja eesmärgid tegevusvaldkonniti;
- ◆ nädalapäevade lõikes õppesisu ja –tegevused, põhimõisted ning vajalikud vahendid ja materjalid;
- ◆ koostöö vormid vanematega;
- ◆ mängu liigi ja selleks vajalikud vahendid;
- ◆ eelnevad teadmised teemast (vanemal rühmal) ning kokkuvõtte nädala jooksul õpitust (nooremal ja vanemal rühmal) (vorm lisa 2).

Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab õpetajal teha vajadusel muudatusi, mille kinnitab direktor igal reedel.

5.7. Rühmaõpetajate ning muusikaõpetaja kavad kinnitab direktor eelnevalt ELIIS keskkonnas igapäevaselt.

6. osa

Õppe- ja kasvatustegevuse korralduse põhimõtted liitühendas

6.1 Rühmade õppe- ja kasvatustegevus viiakse läbi esteetilises ja turvalises ning üksi ja ühistegevusi võimaldavas keskkonnas. Õppe- ja kasvatustegevus seotakse eelkõige kodukoha inimeste, looduse ja asutustega. Õpitavaga (objektid, nähtused) tutvutakse loomulikus keskkonnas.

6.2 Liitühendas toimub planeeritud õppe- ja kasvatustegevus alarühmades, mille arv sõltub rühma vanuselise koosseisust. Teadmisi ja kogemusi antakse ja eesmärgid täidetakse kolmel erineval meetodil:

- 1) kogu rühm tegeleb ühte liiki tegevusega, kuid igal vanusel on erinev ülesanne sisult ja raskusastmelt;
- 2) tegevus toimub üheaegselt, kuid nooremal ja vanemal alarühmal on see erinev;
- 3) tegevus toimub ainult ühe alarühmaga (teine alarühm mängib iseseisvalt või juhendab neid õpetaja abi).

6.3 Planeeritud tegevuste algus võib olla kõigile lastele üheaegne või järkjärguline. Tegevused, mis algavad üheaegselt, lõpevad harilikult noorematele lastele varem. Tervikuna ühise tegevuse (näiteks vaatlus või dramatiseering) kestus on kuni kakskümmend minutit. Järkjärguliselt algavas tegevuses on iseseisvaks tööks planeeritud tegevus tuttav või kordamist vajav materjal. Õpetamisvõtete valik sõltub ülesandest, eesmärkidest ja käsitletavast teemast.

6.4 Ühistegevuste tagamiseks on vajalik:

- ◆ põhjalikult tunda lapse arengu iseärasusi erinevas vanuses;
- ◆ hästi teada õppekava sisu erinevates vanustes;
- ◆ tegevuste planeerimisel ja ettevalmistamisel panna lühidalt kirja põhipunktid, et oleks teada, kui kaua ja millises õppetegevuse osas töötada ühe või teise alarühmaga;
- ◆ oskuslikult valida tegevuse teema, leides ühist erineva vanuseastme õppesisu, võib tegevuse üles ehitada nii, et ühele alarühmale on teema uus, teisele kinnistav ja kordav;
- ◆ esitada kogu rühmale eri raskusastmega ülesandeid ja küsimusi, kusjuures vastuse annab teatava vanuserühma laps;
- ◆ tegevuste organiseerimisel ja läbiviimisel ilmutada paindlikkust sõltuvalt teemast ja ülesannetest.

6.5 Tegevuskoha valikul arvestavad õpetajad nii üldisi kui ka valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, eri valdkondade sisu ja tegevuste lõimimist, tegevusteks vajalikke vahendeid ning pedagoogide ja personali kaasamist.

7. osa

Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, sealhulgas korraldus

7.1 Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös vanemaga.

7.2 Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Pedagoogid viivad läbi lapse vaatlusi ja vestlusi vanematega ning küsitlevad lapsi ja vanemaid. Lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes.

7.3 Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused. Rühmaõpetajad koostöös liikumis- ja muusikaõpetajaga ning logopeediga fikseerivad kaks korda aastas jaanuari- ja maikuu lapse arengu, et hinnata, mida on õppinud ja kuidas arenenud (vormid lisa 3).

7.4 Regulaarselt üks kord aastas koostavad õpetajad kirjaliku kokkuvõtte lapse arengust ning esitavad tulemuse vanemale. Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi.

7.5 Rühmaõpetaja tutvustab vanemale lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust septembrikuus toimival vanemate koosolekul.

7.6 Vähemalt üks kord õppeaastas viib õpetaja lapse arengust tagasiside andmiseks ja toetamiseks vanema(te)ga läbi arenguvestluse eelnevalt vanemale edastatud küsimustike alusel (lisa 4), mis:

- ◆ annab tagasisidet lapse arengust ja õppe- ja kasvatusprotsessi tulemustest;
- ◆ selgitab vanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes ning
- ◆ selgitab vanema seisukohad ja ootused lasteaia suhtes.

7.7 Lapse arengukirjeldus ning kokkuvõtte arenguvestluse tulemustest (vorm lisa 5) kogutakse lapse individuaalsesse arengumappi ning hoitakse ja säilitatakse «Isikuandmete kaitse seaduses» sätestatud tingimustel. Arengumapid on individuaalse vestluse aluseks vanemaga.

7.8 Lapse individuaalsesse arengumappi koguvad rühmaõpetajad igal aastal:

- ◆ lapse käejälje;
- ◆ lapse joonistatud perepildi koos lapsepoolse kirjeldusega;
- ◆ 1 – 2 joonistustööd lapse valikul koos lapsepoolse põhjendusega;
- ◆ 1 – 2 joonistustööd õpetaja valikul;
- ◆ arengu hindamise tabeli;
- ◆ iga-aastased kokkuvõtted lapse arengust;
- ◆ logopeedilist abi saavatel lastel logopeedi kokkuvõtte lapse kõne arengust ning
- ◆ 6.-7.-aastastel lastel koolivalmiduse kaart (vorm lisa 6).

8. osa

Hinnatavad üldoskused

8.1 Mänguoskused

8.1.1 Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

8.1.2 Mängu ja mängu elemente kasutatakse kõikides tegevustes. Mäng on lapse loomulik viis õppimiseks ja arenemiseks. Laps saab mängu kaudu positiivse õppimise kogemuse.

8.1.3 Õppe- ja kasvatusprotsessi planeerimisel ja läbiviimisel kasutatakse erinevaid mänguliike:

- ◆ rollimängus mängitakse järgi igapäevasituatsioone;
- ◆ vaba mäng on üks oluline järjepidevuse osa lasteaiaaiahommikus;
- ◆ loovmäng on katsetus lastega mõtlemise ja tundmise abil eksperimenteerida;
- ◆ ehitus- ja konstruktsioonimäng;
- ◆ liivakastimängud võimaldavad vorme ja kuju praktiliselt katsetada;
- ◆ reeglimängud õpetavad end mängureeglitele allutama; liikumis- ja fantaasiamängudes;
- ◆ esitatakse tunded ja rõõm liikumises tervikuna;
- ◆ strateegiamängud ja lauamängud võimaldavad erinevaid lahendusteid välja mõelda;
- ◆ teatrimäng ehk dramatiseering on kindlaksmääratud rollide mängimine etteantud tekstiga või improviseerides;
- ◆ käpiknukumäng on aktiivne ja elamustele orienteeritud väljendusvorm;
- ◆ laulumängud võimaldavad rõõmu ja liikumist.

8.1.4 Mängu kestvus sõltub lapse vanusest ja arengutasemest. Püsivust nõudvate mängude jaoks vajab laps piisavalt aega, mis võib ulatuda 15 - 45 minutini. Täiskasvanu juuresolekul on suur tähtsus. Õpetajast sõltub kas ja kuidas laps mängib, kuidas mängud arenevad.

8.1.5 Mängu juhendamine võib olla otsene või kaudne. Õpetaja turvaline lähedalolek ja juhendamine julgustavad last mängu sukelduma. Vajadusel tuleb mängu sekkuda peenetundeliselt, vältides liigset mängu juhendamist.

Mängu juhendamise kaudu on võimalik õpetaja poolt:

- ◆ laiendada mängu temaatikat;
- ◆ rikastada ja süvendada mängu sisu;
- ◆ arendada lastevahelisi suhteid;
- ◆ innustada iseseisvalt mängima;
- ◆ hoolitseda mänguvõimaluste eest;
- ◆ näidata uute mänguvahendite ja materjalide kasutamise võimalusi;
- ◆ tagada reeglipäraselt piisavalt mänguaega.

8.1.6 Eeldatavad mänguoskused vanuseti:

3-aastased lapsed	5 aastased lapsed	6–7-aastased lapsed
1) Tegutseb üksi või koos täiskasvanuga, aga ei osale ühismängus (paralleelmäng).	1) Mängib eakaaslastega.	1) Tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma.
2) Katsetab mängu esemetega neid tõstes ja paigutades.	2) Laps mängib eakaaslastega ja neil on tegevuses ühine eesmärk (koosmäng).	2) Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast.
3) Laps mängib koos teistega, kuid ei määratle veel oma rolli ega organiseeri tegevust (harjutamismäng).	3) Soovib ja julgeb proovida liituda teiste mängu.	3) Algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu.
4) Laps mängib konstruktiivseid mängu täiskasvanu juhendamisel (nt. klotsidega ehitamine).	4) On võimeline rollimängus ümber kehastuma.	4) Täidab mängudes erinevaid rolle (rollimäng).
	5) Mõistab, et teistega suheldes	5) Järgib mängureegleid ning oskab

	tuleb aktsepteerida üldkehtivaid norme.	tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.
	6) Osaleb kujutluse sümbolilises mängus (kasutab puupulka lusikana).	6) Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele.
	7) Tunneb rõõmu võidust, püüab leppida kaotusega.	7) Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus.
		8) Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid. 9) Osaleb meelsasti müramismängudes.

8.2 Tunnetus- ja õpioskused

8.2.1 Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

8.2.2 Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

8.2.3 Eeldatavad tunnetus- ja õpioskused vanuseti

Kuni 3 aastased lapsed	3-4 aastased lapsed	4-5 aastased lapsed	5-6 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
1) Laseb täiskasvanul suunata oma tegevust kõne kaudu.	1) Tegutseb iseseisvalt otsese juhendamisetä.	1) Oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid.	1) Saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis-ruumilisest järjestusest	1) Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna.
2) Plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust.	2) Plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme.	2) Reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga, hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet.	2) Kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet; kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks ning uute teadmiste omandamiseks.	2) Mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi.
3) Keskendub tegevusele lühikeseks ajaks.	3) Keskendub tegutsedes mitmele nähtavale ja eristavale tunnusele ning jaotab oma tähelepanu.	3) Keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümme minutit.	3) Suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20-30 minutiks.	3) Tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi.
4) Mängib	4) Osaleb	4) Tegutseb lühikest	4) Plaanib oma	4) Kavandab ja

mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid.	ühistegevustes ning teeb koostööd teistega.	aega iseseisvalt, kuid tegutsemiskindluse saavutamiseks vajab veel täiskasvanu abi.	igapäevategevusi, seab eesmärged ning üritab alustatud tegevuse lõpetada.	korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
5) Plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga.	5) Oskab osaliselt oma tegevusi plaanida ja organiseerida.	5) Tegutseb koos teistega; teda motiveerivad tegevused eakaaslastega.	5) Tegutseb tuttavas olukorras täiskasvanu juhiste järgi.	5) Tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhiste järgi.
6) Mõistab osaliselt lihtsamat kõnet ja mõistab temale antud korraldusi.	6) Järgib lihtsaid reegleid.	6) Omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme.	6) Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides, nii uudes kui ka sarnases olukorras.	6) Suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada.
7) Rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi.	7) Liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi.	7) Eristab rühmi ja oskab neid võrrelda ning saab aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest ja üldistusastmest.	7) Suudab sortida esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel.	7) Rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel.
8) Omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu.	8) Omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluse ja kõne kaudu.	8) Kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel intuiitselt lihtsamaid meeldejätmise viise.	8) Kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid juhuslikult, teadvustab kordamise vajalikkust.	8) Kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

8.3 Sotsiaalsed oskused

8.3.1 Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

8.3.2 Eeldatavad sotsiaalsed oskused vanuseti

Kuni 3 aastased lapsed	3-4 aastased lapsed	4-5 aastased lapsed	5-6 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
1) Saab aru, et inimestel võivad olla erinevad tunded ja	1) Väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone.	1) Hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid.	1) Tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid	1) Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja

emotsioonid.			käitumises ja vestluses.	vestluses.
2) Tahab igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ning üritab neid ka täide viia.	2) Tahab olla iseseisev, kuid sageli ei ole tal enda suutlikkusest reaalselt ettekujutust.	2) Suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning orienteerub oma suutlikkuses.	2) On püüdlik, sõbralik suhetes eakaaslastega ja täiskasvanutega, suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil.	2) Tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu.
3) Väljendab tugevaid emotsiooni, oma mina.	3) Teab oma nime, vanust ja sugu.	3) Väljendab oma emotsioone ja räägib nendest. On tundlik teiste inimeste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut.	3) On oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele.	3) Hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise.
4) Järgib ja saab aru reeglitest.	4) Arvestab reegleid mängudes ja tegevustes, mida juhib autoriteet.	4) Aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi.	4) Oskab reegleid teistele selgitada.	4) Osaleb rühma reeglite kujundamisel.
5) Jagab mõnikord asju ka teistega.		5) Teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab;	5) Arvestab osaliselt teistega, teeb koostööd.	5) Oskab teistega arvestada ja teha koostööd.
6) Jälgib teisi lapsi ja tegutseb nendega kõrvuti.	5) Eelistab ühte mängukaaslast rühmale.	6) Eelistab sootüübilisi mängu.	6) Eelistab omasoolisi mängukaaslasi; kujunevad esimesed sõprussuhted.	6) Loob Sõprussuhteid.
7) Osaleb täiskasvanuga ühistegevustes.	6) Osaleb ühistegevustes eakaaslastega.	7) Naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust	7) Ühineb juba käimasoleva tegevusega, jagab teistega oma asju	7) Saab aru oma-võõras-ühine Tähestusest.
8) Järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid.	7) Saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest ning järgib neid igapäevases suhtluses.	8) Oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.	8) Järgib sotsiaalset rutiini.	8) Teeb vahet hea ja halva käitumise vahel.
9) Oskab jäljendada igapäevaelu	8) Teab oma sugu ja märkab soolisi	9) Teab, et on poiss/tüdruk, identifitseerib	9) Mõistab, et kõrvuti saavad eksisteerida	9) Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;

rolle ja tegevusi.	erinevusi.	end omasoolise vanemaga;	erinevused	
10) Tunneb rühmas kehtestatud reegleid.	9) Püüab täita kodukorra reegleid.	10) Jälgib reeglite täitmist teiste poolt;	10) Järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt.	10) Järgib kokkulepitud reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.
11) Algatab vestlust eri partneritega erinevatel teemadel.	10) Väljendab verbaalselt oma tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele.	11) Kõne areng võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt.	11) Seab endale eesmärgi ja üritab neid ellu viia.	11) Selgitab oma seisukohti.

8.4 Enesekohased oskused

8.4.1 Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

8.4.2 Eeldatavad enesekohased oskused vanuseti

Kuni 3 aastased lapsed	3-4 aastased lapsed	4-5 aastased lapsed	5-6 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
1) Kontrollib oma emotsioone vähesel määral.	1) Oskab väljendada ennast kui talle miski ei meeldi.	1) Suudab öelda, kuidas teine end tunneb konflikt-situatsioonis	1) Oskab heatahtlikult väljendada oma rahulolematust, suhtub sallivalt heatahtlikusse kriitikasse.	1) Suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada.
2) Tajub head ja halba käitumist enda juures.	2) Mõistab, kui käitub valesti.	2) Teab millised on head ja halvad iseloomuomadused.	2) Oskab kirjeldada kaaslaste häid ja halbu omadusi.	2) Kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi.
3) Käitumine on enesekeskne.				3) Oskab erinevates olukordades sobival viisil käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.
4) Mängib enamasti üksi ega jaga asju.	3) Mängib teistega kõrvuti.	3) Kooskõlastab mängudes oma tegevuse teiste laste tegevusega.	3) Oskab iseseisvalt valida mängu teemat.	4) Algatab mängu ja tegevusi.
5) Oskab tegutseda koos	4) Tegutseb täiskasvanuga koos suulise	4) Oskab tegutseda täiskasvanu suulise juhendi järgi.	4) Huvitub töö iseseisva tegemise vastu.	5) Tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma

täiskasvanuga	juhendamisega.			käitumise eest.
6) Ei taju ohtu.	5) Tajub ohtu vähesel määral.	5) Teab tervist hoidvaid tegevusi.	5) Teab kohti ja tegevusi ja kohti, mis võivad olla ohtlikud.	6) Teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda.
7) Vajab riietumisel rohkesti abi.	6) Saab aru kui riided on valetpidi ja oskab abi paluda täiskasvanult.	6) Tuleb enamjaolt toime riietumisega.	6) Tuleb iseseisvalt toime riietumisega, seob paelu.	7) Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.
8) Koristab enda järelt koos täiskasvanuga	7) Koristab täiskasvanu meeldetuletamisel ja suulise juhendamise järgi.	7) Oskab näha, kas tuba on korras.	7) Oskab teha lihtsamaid koristustöid.	8) Kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

9. osa

Erivajadustega laste arengu toetamise põhimõtted, sealhulgas korraldus

9.1 Erivajadustega lastele on *lasteaias* loodud tingimused kasvamiseks tavarühmas koos teiste lastega.

9.2 Erivajadustega laps käesoleva õppekava tähenduses on laps, kelle võimetest, tervises seisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas.

9.3 Erivajadustega lapse, sealhulgas andeka lapse arengu toetamine *lasteaias* on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab direktor.

9.4 Vajadusel koostavad rühmaõpetaja õppeaasta algul koostöös muusikaõpetaja, logopeedi/eripedagoogi ning vanema(te)ga lapsele individuaalse arenduskava (edaspidi: IAK) (vorm lisa 7). Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse kokkuvõtte IAK rakendumisest, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest.

9.5. Erivajadusega lapse väljaselgitamise ja toetamise võrgustikus:

9.5.1 Õpetajad:

- ◆ märkavad lapse probleemi, analüüsivad last, peavad vajadusel lapse kohta vaatluslehte, kuhu fikseerivad kirjalikult lapse positiivsed ja negatiivsed situatsioonid, konfliktid, lahendused jm olulise (vorm lisa 8);
- ◆ pöörduvad vanema poole, teavitavad probleemist, selgitavad koduse olukorra, kaasavad vanema koostöölapse toetamiseks, soovivad vanemale logopeedi, psühholoogi konsultatsiooni vm;
- ◆ arutavad probleemi logopeediga ja otsivad koos lahendusi;
- ◆ teavitavad direktorit antud lapse olukorrast;

- ◆ teavitavad ja konsulteerivad teiste õpetajatega, kes veel lapsega tegelevad (muusikaõpetaja);
- ◆ vestlevad rühma lastega, kujundades tolerantsust ja erivajadusega kaaslasesse positiivset hoiakut;
- ◆ suhtuvad erivajadusega lapsesse mõistvalt, väldivad negatiivseid hoiakuid;
- ◆ kujundavad või loovad lapse(laste) turvalise keskkonna;
- ◆ vajadusel koostavad lapsele iseloomustuse esitamiseks erispetsialistile, nõustamiskomisjonile;
- ◆ osalevad IAK koostamisel ja elluviimisel.

9.5.2 Logopeed:

- ◆ uurib lapse kõne ja tunnetuslike protsesside arengutaset;
- ◆ tegeleb lapsega vajadusel individuaalselt; nõustab rühmaõpetajaid;
- ◆ osaleb rühma aruteludes ja vestlusingides, vajadusel ka arenguvestlustes;
- ◆ nõustab vanemaid;
- ◆ teeb ettepanekuid eriarstide konsultatsioonidele suunamiseks ning vormistab vajalikud väljavõtted ja kõne iseloomustused;
- ◆ annab teavet direktorile.

9.5.3 Direktor:

- ◆ tutvub lapsega, teeb oma tähelepanekud rühma töökorraldusest jne;
- ◆ nõustab rühmameeskonda pakkudes erinevaid lahendusi jms;
- ◆ organiseerib õpetajatele vestlusringe, koolitusi toetamaks õpetajate toimetulekut;
- ◆ teeb koostööd logopeediga, osaleb IAK koostamisel;
- ◆ vajadusel vestleb vanemaga;
- ◆ osaleb aruteludes, vestlusingides;
- ◆ võimaldab koolitusi personalile;
- ◆ vajadusel muudab töökorraldust, lähtuvalt seadusandlusest;
- ◆ võimalusel muudab rühma liiki ja vähendab laste arvu rühmas;
- ◆ leiab võimalusi vajaliku materiaalse baasi jaoks;
- ◆ suunab vanema nõustamiskomisjoni.

9.6 *Lasteaed* toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel.

9.7 Lapsele, kelle kodune keel ei ole eesti keel, tagatakse eesti keele õpe.

9.8 Mitte-eesti kodukeelega lapsed omandavad eesti keele kas lõimitud tegevuste kaudu, millele võib lisanduda eesti keele tugiõpe.

8.9 Eesti keele õppe eeldatavate tulemuste kavandamisel arvestatakse nii laste arengutaset, vanust kui ka eesti keele õppe mahtu ning metoodikat.

9.10 Erivajadustega lapsele koostatakse eesti keele kui teise keele õpetamiseks vajadusel individuaalne arenduskava.

10. osa

Vanematega koostöö põhimõtted, sealhulgas korraldus

10.1 *Lasteaia* õpetajad ja logopeed teevad vanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.

Vanematega suhtlemise võimalused on:

- ◆ individuaalne vestlus: lasteaia avaldust koostades, hommikul last tuues ja õhtul lapsele järgi tulles;
- ◆ kord aastas arenguestlusel;
- ◆ lasteaia ja rühma ühisüritused: peod, näitused, koolitused, koosolekud;
- ◆ küsitlused lastele ja vanematele;
- ◆ infostendid;
- ◆ interneti kodulehekülg;
- ◆ koostöö hoolekogu kaudu. Õppeaasta algul valivad iga rühma vanemad ühe liikme kooli hoolekogusse. Hoolekogu koosolekud toimuvad vähemalt kolm korda aastas.
- ◆ informatsiooni saamine lapse eripärast ja kodustest kasvatuspõhimõtetest lasteaeda tulles.

10.2 Õpetaja teavitab regulaarselt vanemat lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatusgevuse korraldusest ning loob vanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes.

10.3 Vanemal võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja läbiviimises ning anda tagasisidet *lasteaia* tegevusele (küsitlused, arenguestluse käigus jm).

11. osa

Õppekava uuendamise ja täiendamise kord

11.1 Õppekava kuulub läbivaatamisele igal õppeaastal hiljemalt augustikuu jooksul.

11.2 Ettepanekud õppekava täiustamiseks arutatakse läbi õppenõukogus ja hoolekogus.

11.3 Õppekava muudatused kinnitab direktor hiljemalt augustikuus enne uue õppeaasta algust.